

Bataljon 99 – satt opp uten tannlege

Av tannlege Johnny Grøthe

Lite kjent og derfor noe under-kommunisert er historien om Bataljon 99 som er det norske navnet på 99th Infantry Battalion (Separate), en amerikansk militær avdeling under den andre verdenskrigen og som besto av innvandringsøkende nordmenn og første og andre generasjons norske innvandrere til USA; ordet «separate» betyr at avdelingen ikke var tilknyttet noe spesielt regiment, men var disponibel der det var behov.

Etter angrepet på Pearl Harbor i desember 1941 vurderte det amerikanske War Department om og hvordan det amerikanske militæret kunne bruke de mange utenlandske statsborgere (deriblant strandede sjømenn) og to-språklige første og andre generasjons innvandrere fra tysk-okkuperte områder og som befant seg i USA.

NORSK BATALJON OPPRETTET

FØRST • Etter noen innsigelser besluttet myndighetene å sette opp slike enheter fra visse etniske grupper; utenom de med tilknytting til Norge ble det opprettet avdelinger med bakgrunn fra Filippinene, Japan, Hellas og Østerrike. Bataljon 99, den norske, var den som først ble etablert, den ble satt opp 19. juli 1942 i Camp Ripley i Minnesota og var opprinnelig tiltenkt oppdrag under en alliert invasjon av det tysk-okkuperte Norge, derfor var det av betydning at mannskapene kunne snakke og forstå norsk. De som ikke hadde fått amerikansk statsborgerskap, fikk dette da de ble tatt inn i bataljonen.

Bataljonen gjennomgikk (sammen med 10th Mountain Division) den mest intensive fjell- og vintertrening noen amerikansk avdeling har fått nettopp med tanke på en mulig invasjon av Norge. Denne treningen foregikk ved Camp Hale i Colorado, og denne avanserte treningen gjorde at avdelingen ofte ble satt inn for å ta på seg oppdrag og utføre operasjoner utover det normale.

Frivillige fra bataljonen, 80 menige og 12 offiserer, ble trent i spesialoppdrag og underlagt OSS (Office of Strategic Services, forløperen til CIA) og gitt betegnelsen NORSOG (Norwegian Special Operations Group). Denne enheten ble i mars 1945 sluppet i fallskjerm for å utføre sabotasjeoppdrag mot jernbanen i Nord-Trøndelag og Nordland under navnet «Operasjon RYPE».

Bataljon 99 ble i mesteparten av tiden ledet av Harold D. Hansen. Han var kaptein da avdelingen ble opprettet, ble forfremmet til major, og da avdelingens sjef senere ble såret, ble Hansen sjef og gitt graden oberst.

TRENING I ENGLAND • Selv om bataljonen var en liten enhet, ble den grunnset sin status vist spesiell oppmerksomhet. Den ble inspisert av president Roosevelt, og dens oppgaver ble diskutert på en konferanse mellom den britiske statsminister Winston Churchill og general Eisenhower. Bataljonen ble forutsatt å danne sikkerhetsstyrken for den norske kongefamilien og regjeringen i en eventuell kamp for Norge i senere stadier av krigen.

Bataljonen i marsj mot Slottet

Bataljon 99 besto opprinnelig av 931 mann. Den ble senere utvidet til å omfatte en full bataljon på 1000 mann. Da var bataljonens tannlege – av en uforklarlig årsak – tatt ut av mannskaplisten. Dette protesterte den oppsatte tannlegen, kaptein Gustav Svendsen, på. Han fikk hjelp av den norskættede senatoren fra Minnesota og også av en kongressmann fra Minnesota. De hevdet at når bataljonen var en separat enhet måtte den også bemannes med en tannlege, noe som var standard i en bataljonsoppsetting, og de truet med at støtten til bataljonen ville komme til å lide når støtten til den skulle vurderes hvis ikke tannlegen kom med. Resultatet ble at tannlegen kom med, og dermed kom bataljonen – litt uvanlig – til å bestå av 1001 mann, den største bataljonen i US Army. Bataljonen var nå allerede blitt overført til Skottland med en gammel bananbåt, S/S Mexico, og tannlegen ble fløyet over etterpå.

Treningen i England var intens og hard, ofte i vanskelig terreng og under ekstreme forhold som skulle gi inntrykk av å etterlikne forhold som ville kunne oppstå i krig. NORSOG-gruppen ble skilt ut fra resten av bataljonen og trent separat.

I midten av januar 1944 ble bataljonen forflyttet til Wales hvor den ble forlagt i ti Nissen-hytter på eiendommen som omringet det gamle romantiske slottet Glenusk Castle. Offiserene og kontorpersonalet bodde på selve slottet. Nærmeste by var Crickhowell, og i nærheten lå også den pittoreske byen Abergavenny, en småby med en

befolkning på om lag 4000, i en vakker dal.

DEL AV DEN ALLIERTE

INVASJONEN • Bataljonen kom aldri i kamp i Norge, men den ble om kvelden 22. juni 1944 – noen dager etter selve starten på invasjonen – en del av den allierte invasjonen på det europeiske fastland da den ble satt i land på det som ble kalt Omaha Beach. Som den «separate» bataljon den var, tilhørte den ikke noe spesielt regiment, men ble stadig attasjert forskjellige avdelingers styrker etter behov. Fra september 1944 opererte bataljonen i Belgia. Julen 1944 var bataljonen involvert i Ardenneroffensiven der 160 000 liv gikk tapt.

Etter et par uheldige episoder ble det bestemt at det ikke skulle snakkes norsk, men engelsk i bataljonen nå for å unngå misforståelser og feiltolkninger med et «fremmed» språk i bruk – kanskje også for ikke å bli misoppfattet for at det var tysk som ble snakket.

NORSOG-gruppen opererte separat og ble sluppet ut i fallskjerm bak fiendens linjer. Bataljonen hadde totalt 101 dager i kamp. Tapstallene var 52 falne i kamp med fienden, 207 sårede og 6 savnet i kamp.

I januar 1945 sluttet Bataljon 99 seg til 474th Regiment (Separate) i Barnevill-sur-Mer. Dette regimentet hadde som formål å forberede seg på en mulig invasjon av Norge etter planleggingsalternativet om en mulig delvis tysk tilbaketrekning fra Norge. På dette tidspunktet hadde de tyske styrkene i Norge evakuert og brent Finnmark og trukket seg tilbake bak Lyn-gen-linjen. Det var et tenkt scenario at tyskerne måtte trekke seg tilbake sør for Dovre, og at det kunne bli aktuelt å etablere den norske regjeringen midlertidig i Trondheim.

Den 2. april 1945 forflyttet regimentet seg til Aachen i Tyskland. Bataljon 99s oppgaver fram til 11. mai besto hovedsakelig i patruljering og nedkjemping av lommer med fortsatt tysk motstand. I april var styrken ansvarlig for transporten av naziskatter som ble

funnet i Merkers-gruvene; det var valuta, gullbarrer og -mynter, bager med sølv, platinum, smykker og kunstskatter, alt ble flyttet til et sikkert sted i Frankfurtområdet.

TIL NORGE – ENDELIG • Den 30. mai 1945 ble Bataljon 99 sammen med elementer fra 474th Regiment innskipet i Le Havre med kurs for Norge. Mannskapene hadde fått utdelt splitter nye uniformer med bataljonens avdelingsmerke med vikingskipsmotiv på høyre skulder og 474-regimentets merke på venstre skulder. Deler av styrken gikk i land i Drammen, mens hovedstyrken og Bataljon 99 kom til Oslo i landgangsfartøyer og med utstyr som blant annet jeoper og M8 Greyhound stridsvogner den 5. juni. Styrken ble innkvartert i to-etasjers tidligere tyskerbrakker på Smestad i det som ble kalt Camp Smestad.

Den 7. juni var en enhet fra Bataljon 99 æresvakt ved kong Haakon VIIIs hjemkomst. Kongen hadde spesielt bedt om dette, og enheten sto oppstilt på kongens høyre side idet han steg i land på Honnørbyggen i Oslo. Resten av bataljonen dannet vaktstyrke på ruten opp til Slottet. Oppgaven til bataljonen under oppholdet i Norge besto ellers i vakthold og å hjelpe til med å avvæpne og uttransportere tyskerne. Ellers hadde bataljonen flere vellykkete og populære parader gjennom gatene i Oslo.

«FERIE» I NORGE – OG RETUR TIL

USA • Etter nesten et helt år på slagmarkene i Europa med erfaringer fra krigens grusomheter inn på livet, ble oppholdet i Norge på mange måter en velfortjent «ferie». De fleste av soldatene hadde aldri vært i Norge før, og de nøt livet og den nyvunne europeiske friheten. De var svært populære blant den norske befolkningen, og det ga dem rik anledning til å sosialisere seg og opprette nye vennskap. Mange av soldatene forelsket seg i en norsk jente, og noen få ekteskap ble også inngått.

Gjenlevende mannskaper fra Bataljon 99 fikk i 2011 tildelt den norske deltakermedaljen utenfor den norske ambassadørresidensen i USA av forsvarssjefen, general Harald Sunde

Før avreisen fra Norge gjennomførte styrkene en siste parade gjennom Oslos gater fra Rådhuset til Slottet hvor kong Haakon ble overrakt 474-regimentets fane. To bataljoner fra regimentet ble skipet ut fra Oslo den 15. oktober. Den 17. oktober 1945 forlot Bataljon 99 som de siste av de amerikanske styrkene Oslo med S/S Bienville, da var det også noen norske ektefeller og forloveder med. Skipet ankom Boston den 1. november, og Bataljon 99 ble da offisielt oppløst. Bataljon 99 hadde vært hjemme i Norge; nå var den hjemme i Amerika.

DELTAKERMEDALJEN • Den 11. januar 2011 ble det offisielt godkjent at gjenlevende veteraner fra Bataljon 99 skulle få tildelt den norske deltakermedaljen. Den ble den 28. mai 2011 tildelt av forsvarssjefen, general Harald Sunde, under en offisiell seremoni ved residensen til den norske ambassadøren i Washington DC.

Bataljonsmedalje: Medalje for deltakelse i Bataljon 99